ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње. Adresse: „Le Courrier de Cettigné“ — Cettigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 94. ЦЕТИЊЕ, СУБОТА 27. НОВЕМБРА 1910. ГОД. ГОДИНА III.

Питање о унапређењу пријестонице

Цетиње, 27. новембра.

Кроз пријестоницу једнога народа, кроз њено уређење, њен полет, љепоту и сјај доста се лако може видјети, на којем се степену развића налази његова држава, каквим духом дише њена управа, колика је њена животна снага, колико има смисла у њених просвјећених синова за напредак, и колико мудрости и воље да корачају са духом времена и одговоре потребама и задацима државнога и националнога живота изнутра и с поља. Пријестоница једне земље вјерно је огледало културне моћи цјелокупног њеног народа. Ко хоће да проучава једну државу или један народ и да ствара закључке за његову будућност, наприје ће прићи томе огледалу, и каква му се прва слика у њем прикаже, махом ће по њој судити и остало.

Прије педесет година, кад је на пријесто ступио Његово Величанство Краљ, Цетиње није имало више од неких петнаест кућа. Какво је било тада, а погледати га сада — мора се признати огроман напредак, који ваља у толико више истицати, што су средства била веома скромна, а потребе велике и разноврсне. Нарочито у пошљедње три-четири године наша је пријестоница у увећању и развоју своме осјетно корачнула напријед. Али умножавање државних задатака и нагло развијање и бујање савременога живота траже да се нашој пријестоници посвети још већа брига и да се њено унапређење, уређење и љепшање бар донекле изједначе са гласом наше државе, који је добио особити израз, откако је проглашена за краљевину.

Учињено је много; учињено је, колико су допуштала средства и колико је било остало времена од других важнијих послова, да се Цетиње подигне на достојан положај једне пријестонице, али још није учињено у томе погледу све, што има да се уради.

Свете традиције прошлости и виши државни разлози одлучили су, да Цетиње буде пријестоница наше отаџбине, средиште наше народне моћи и жижа државнога живота. Ма да нема готово ни једнога услова, од природе створенога, за свој лакши, јевтинији и бржи полет, Цетиње ипак остаје пријестоница Црне Горе, и да треба да остане, у томе је сложна сва наша земља. Та једнодушна жеља већ је нашла и свој материјални израз у великим и скупим, али корисним грађевинама, од којих је једна подигнута, а друге су на реду. Па кад је, дакле, за сва времена утврђена одлука, да Цетиње, свето по својим традицијама, значајно по својој улози у нашој и општој српској историји, буде наша пријестоница, наше огледало, у којем ће се приказивати моћ и културни полет и Краљевине Црне Горе — онда сви ми морамо бити прожети једнодушном жељом и тврдом вољом, да принесемо потребне жртве и уложимо велики труд, да од Цетиња у пуноме смислу ријечи начинимо пријестоницу, достојну једне краљевине.

Просвјећен ум и јака воља свладаће и највеће препријеке у раду за опште добро. Вриједни Норвежани, чија сиротна и неплодна отаџбина прије тридесет година огромним дијелом бјеше кршевита голет отприлике као наша катунска нахија, систематским неуморним радом и храбром вољом дотјерали су дотле, да сад јелово дрво извозе у иностранство и у земљу увозе годишње неколико милијона! Воља све може. Тако и ми можемо, само ако ћемо да будемо истрајни и одлучни, да постепено свладамо све тешкоће, које је развоју и унапређењу Цетиња ставила на пут природа. Пошљедњих година у већој су се мјери умножиле државне и приватне потребе, у ширем је обиму порастао јавни живот, но што има услова, који би томе одговарали. Пошто у пријестоницу и кроз њу струји сав полет државе и народа, у њој се и најприје осјетила велика несразмјера између општега развоја и услова и средстава, којима појединци располажу за свој опстанак. Данас је Цетиње за живот једна од најскупљих пријестоница у Европи. И кад би та страховита скупоћа, која расте у квадратури, била маскирана бар са малим бројем од оних комодитета што их животу дају остале пријестонице, могла би се и даље трпјети и не би се тако болно осјећала. Међутим, како је сада, одиста се више не може подносити. Сад је наступило крајње вријеме, да се створе и развију силом воље и вјештине погодни услови за лакши и јевтинији живот у нашој пријестоници, и да се у исто вријеме начини добар план за њено развијање. Оправдање, да смо оскудни у средствима, не би се у ово модерно доба могло озбиљно узети у обзир, јер кад су Црногорци, тако рећи ни са каквим средствима, пет стотина година могли чувати и очувати своју слободу од навале цијелога једнога царства, одиста могу данашњи први синови нашега народа да нађу начина и пута, да оно, што су нам стари стекли, унаприједе и доведу у склад са савременим потребама и задацима. Ако би се и за мало оклијевало, учинило би се, да живот наше пријестонице стане и затијем нагло почне опадати.

Овдје није тако лако да у појединостима одмах разложимо, шта све ваља урадити, да би Цетиње што прије добило јачи полет и постало достојна пријестоница наше државе. Кад смо ове редове написали, ми смо дали израза општој жељи, да ради унапређења пријестонице и олакшања живљења у њој треба одмах приступити енергичноме послу. Ми знамо да наши надлежни о томе дијеле потпуно бриге, и да је питање о уређењу и унапређењу Цетиња постало толико важно и неодложно, да му је највећи интерес поклоњен и са висине Краљевскога Пријестола.

У бројевима за овијем, ми ћемо се у појединостима више пута осврнути на ову жељу, приправни да свачијем добром мишљењу о истој ствари уступимо мјеста у нашем листу.

Цетиње, 27. новембра

Опет је никла мисао о ограничењу разоружања. И сада, као и увијек, она долази од оних што располажу великом убојном снагом. А обично ниче онда када је на дневном реду расправљање о државним издатцима.

Сваг пута је никла у талијанској комори. Покренуло ју је социјалистички посланик Висонати приликом расправе о буџету министарства спољних послова. Он је тражио, да се позове влада да у споразуму са Аустро-Угарском сазове међународну конференцију, која би имала за задатак да донесе одлуку о разоружању држава. Предлажући то, он је изјавио своје увјерење да би ова иницијатива уродила жељеним плодом, пошто би ову ствар врло радо прихватила и Аустро-Угарска. Особито би била од важности, додао је, иницијатива двију држава тројног савеза, коју би учиниле у интересу општега мира.

И док је Бисонати овако лијепо излагао своју мисао, која је и прије тога врло радо и врло често и на другим странама препричавана, дотле су га остали посланици слушали са одобравањем и весело су пропратили његов приједлог. Али док је то тако глатко ишло у талијанској комори, дотле је Њемачка сасвим другаче о томе мислила.

Баш некако у то доба у њемачком рахјстагу поднесен је нов закон о повећању војске, који су већ многи листови и објавили.

По томе приједлогу њемачка војска се повећава са 515000 момчади, 107 митраљешких одјељења два артиљериска пука и са један корпус авијатичара.

И док се у њемачкој јавности расправљало о садржини овог законског приједлога и увећавања њемачке убојне снаге, избило је на јавност, да Њемачка систематски ради на повећавању војске и да њен буџет за војску с године на годину скаче. То повећавање војног буџета пошљедњих пет година расло је просјечно 21 милијон марака.

А шта то значи?

У парламенту једног члана тројног савеза ниче приједлог о ограничењу наоружања, а у парламенту другог члана тројног савеза војни буџет се милионима повећава. У једном се парламенту износе лијепе жеље за ограничење наоружања, а у другом се тежи за повећавање војне снаге. Звецка се сабљом, а говори се о миру, оштри се нож, а држе се мирољубиве хришћанске проповиједи!

То као што није нова, није ни стара ствар.

Да оставимо на страну хашки суд за мир, него да се сјетимо сличних изјава, које су падале скоро до јуче од стране многих и многих угледних људи разнијех велесила. И они су исто тако истицали топле жеље и потребу да се ограничи наоружање и те су жеље налазиле увијек на велико одобравање.

Па шта је било?

Остале су неостварене, онако исто као што се неће остварити ни ова најновија топла жеља изречена у талијанској комори, све и ако је топло прихваћена и пропраћена живим одобравањем.

Наоружање свију држава с дана у дан све више расте. Велесиле се чак и такмиче у томе. Милијони и милијони годишње се троше на наоружање, па се ипак све више увиђа потреба, да се и даље пође у томе. Куда то води, јасно је, само што се свака држава управља према своме такмацу — другој држави. А још никако не може да се нађе некакав излаз како би се томе стало на пут.

Осјећа се и опажа да се тиме не може ићи у бесконачност, зато се могу и разумјети што се са оваквим жељама и захтјевима о ограничењу разоружања многи појављују. Само у питању је како ће се то извести, да се ограничење разоружања осигура, да је подједнако обавезно за све и да при томе једна држава другу не изигра. А то значи да нема потребна повјерења. Једни од другог презају.

А чим је неповјерење по сриједи, а ради се на неком заједничком послу, онда је сасвијем јасно, да од тог посла нема ни помена и да га не може бити све до год се потребно повјерење не задобије.

А то, изгледа, да ће се међу велесилама врло тешко постићи. Зато ће и тежња за ограничење разоружања остати само жеља и ништа више.

Пораз Толстоизма у Бечу

Још се није сасвијем ни земља слегла над гробом грофа Лава Николајевића Толстоја, прозваног „учитеља и пророка“ из Јасне Пољане, а његова наука већ доживје пораз у сред Беча! Његову филозофију, која је у Бечу највише слављена преко стубаца јеврејско-њемачких русофопских листова, први почеше јавно одбацивати они, који су је, док је Толстој био жив, били подигли на степен Божије Ријечи. Очигледан доказ, да Толстојево учење није било добро, јер да је било спасоносно, послије смрти његове добијало би све више присталица. Оно не би, као што је сада случај, губило и оне привржeнике, које је задобило за вријеме „проро-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURE CINOJEVIĆ

кова“ живота. Неки, који су тако далеко ишли, да Толстоја упореде и са Христом, могу сад увидјети, да су били у заблуди, пошто је Христова наука, управо послије његове мученичке смрти, на сав мах почела освајати свијет.

Наше предсказање, изречено у нашем чланку о Толстоју: даће његова књижевна дјела живјети, кад се не буде ни знало за Јасну Пољану, а његова наука да га неће преживјети, почело се, дакле, остваривати.

Онномад је у Бечу држао јавно предавање о Толстоју чувени њемачки публициста *Максимилијан Харден*. За Хардена се не може рећи, да није слободоуман човјек. Његово моћно перо често пута је било бич за многе насилнике, бездушне власнике и повлашћене појединце. Доста је сјетити се само његове борбе са дворском околином берлинскога двора, из које је Харден изишао као побједилац, сахранивши живе занавијек једнога Књаза и једнога генерала, који носи име драго свијема Нијемцима. Цијенећи Харденово оштро перо, његову неустрашивост и његово несебично слободоумље, које за истином и правдом тежи више ради њих самих, него ради поправке сопственога материјалнога стања, Бизмарк је успио да Хардена привуче к себи и да од њега створи десну руку у раду путем штампе за више државне и националне задатке. И тај Харден долетио је послије смрти „пророка из Јасне Пољане“ у Беч, да ту, гдје је анархистичка наука поменутога пророка била највише слављена, сруши његову науку, његове догме. Пред непрегледним бројем слушалаца Харден је држао своје предавање о Толстоју. Предавање је са највећом пажњом саслушано, и Харден је на крају пожњео пљесак и одобравање, које је трајало више минута. Занимљиво је констатовати, да су на томе предавању били заступљени сви први кругови бечки, политичари, књижевници, умјетници, новинари, огроман број дама и велик број између онијех, који су Толстоју, исто тако као сад и Хардену, пљескали, кад је на бојне пољане у Манџурију слао посланицу са позивом: *„Руси, не убијајте Јапанце“.*

Ми то предавање саопштавамо овдје у изводу и зато, да би наши читаоци могли видјети, како онај исти Беч, који нам је својом виком о величини и спасоносности Толстојеве науке пробио уши, одмах по његовој смрти пљеска Хардену, који у јавноме предавању у сред Бечa ту исту науку поништава.

Због оскудице у простору доносимо најкраћи извод из поменутога предавања, које гласи отприлике овако:

Бјеше некад један човјек — тако ће се причати у далекој будућности — у којем је живио Геније, и тај човјек убијао је Генија у себи. Он је хтио да буде спас свијета, међу тим чинио је нешто страшно: све што је човјечанству свето и драго, дивљачки је понижавао, срамотио и рушио: отаџбину, људе, културу, власт, брак. И мјесто — причаће се даље — да смо тога човјека проклињали, мјесто да смо га мрзили и презирали, ми смо му клицали, чак смо га обожавали, ишли смо к њему на ћабу, и кад је умро, плач одјекну цијелом земљом, као да је умро сами Спаситељ. Чиме да се то објасни? Тијем, — одговара Харден — што Толстој није успио да убије Генија у себи, пошто је све, што је говорио и писао, до краја његовог живота имало израз видовита човјека, израз пјесника. Тако се догодило нешто страшно величанствено, да је све, што је Толстој хтио, остало неостварено, и да је, и ако су му се људи дивили и поштовали га као пјесника, он био човјек, који није хтио да буде пјесник. У науци тога Руса — продужава Харден — налази се тако много нејасности, тако много неприродности, да се то противи и најздравијем разуму. Овијех дана, кад је дошла прва вијест о бјегству тога старца у самоћу, свијет се није застидио, *допустивши да јавно буде* нападнута његова жена као одвратно и ниско створење. Никад није учињена већа неправда. Та жена је пуних четрдесет година живјела само за свога мужа; она га је љубила; она га је његовала као дијете; она се никад на своју судбину, није пожалила, никад мужу дане загорчавала, кад год је одбацивао, што је њој драго, кад год је поништавао, што је њој било свето. Она је непрестано и неуморно радила за њега, по читаве ноћи преписивала његове нечитке рукописе, и држала коректуре његових дјела. *Не може се ништа* пребацити таквој жени, која је морала трпјети и то, да њен муж пред цио свијет износи и открива и најњежније односе из домаћега породичнога живота. Вели се, да је Толстој побјегао у самоћу због свађе са својом женом. Могуће да је и тога било, јер су материјална питања често пута нарушавала слогу у пошљедњим годинама њиховога брачнога живота. Али биће прије, да је тај човјек побјегао у самоћу због сраха од смрти, који га је мучио у пошљедње доба живота, нарочито откако је осјетио прве знаке дубоке старости. О томе говоре и билтени љекарски, који су забиљежили да је Толстој на самртничкој постељи показивао безграничан страх и немир.

Харден се затијем осврће на Толстојева велика књижевна дјела, која су га уздигла међу прве пјеснике овога свијета. И он се слаже са Тургењевом, да би био боље учинио, да је остао код њих. Али Толстој је хтио да убије Генија, који се у њем родио; он није хтио да буде пјесник, и ако је био пјесник! Кад је написао роман „Ану Карењину“, Толстој је тада још био испуњен дубоком православном побожношћу. Од тада се окренуо противу цркве и сишао је у народ да ствара секте. Много је на Толстоја утицао Достојевскијев примјер. Толстој је желио да буде онакав, какав је био Достојевски. Али Достојевски је био из народа, око њега је био народ, док Толстој такав није могао постати већ зато, што се родио као племић. Од то доба Толстој се појавио са својим религиозним списима. Од 1881. године Толстој је постао највећи реакционар, којега је икад Европа имала. Толстој није био либералан у смислу како то схвата либерални свијет. Он је називао лажју и бесмислицом све, што људи желе; порицао је потребу да се јачој индивидуалности дадне шире поље рада; порицао је проширење и умножавање техничких и привредних средстава, те је ишао тако далеко, да тврди, како се човјечанство налази у огромној заблуди, кад свој идеал тражи испред себе, док је он иза нас! На против, ја мислим — каже Харден — да слика данашњега свијета много љепше изгледа него ли онога из давних времена, и држим да нећу претјерати, ако рекнем: кад би се Толстојев идеал остварио и могао остварити, тад би Русија, поред све несумњиве величине тога човјека, била у дубљем мраку и већем злу, него ли је била под Иваном Грозним. Напошљетку, Толстој није ни живио како је учио. То су његови највећи пријатељи Тургењев и Мерешковски често истицали. Толстој за своју науку није принио никакву жртву. Он је увијек живио, како је за њега било најугодније. Његов аскетски живот имао је први задатак да користи његовоме здрављу. Тако је живио и стари Гледстон. Да је Толстој умио добро појмити, да неко може постати Спаситељ само тада, пошто је за своју науку био разапет на крсту, и да је хтио знати да извјесну науку није довољно само објављивати, већ и за њу страдати, он би се можда био свега одрекао и постао би убоги просјак. Тијем се и може објаснити Толстојева жеља пошљедних година његова живота да по сваку цијену постане мученик, у чем, наравно, није успио. Знао је он, да га у Русији нико неће ни такнути, и да може и рећи, и написати, што му је драго. Нијесу га у Русији дирнули чак ни онда, кад је у својој брошури *„Анексија Босне и Херцеговине“* исмијавао и руглу изврга монархиска начела, државу и њено уређење. (Не само то, у тој фамозној брошури српском је народу препоручио, да се покори својој судбини! И још има Срба, којима се то допало! Пр. ур.) Не треба се ни мало — каже даље Харден — чудити државним властима, које носе одговорност за судбину милијона људи, што их наука тога човјека није много узнемиравала. Он им није био опасан. Кад су Цару Александру III. предложили, да би Толстоја због његових напада на државу, војску и династију требало казнити, Цар је то одбио, рекавши: *„тај човјек жели да постане апостол, али ја не желим да од њега створим мученика“.* За човјечанство Толстој није поднио никакву жртву, и сад с правом могли бисмо се запитати, није ли један старац, *који је у своме животу окусио све, што је живот у стању дати,* чинио обичан злочин кад је слабима препоручивао идеал, који се састоји у ријечима: **„не радите ништа, да не бисте зло учинили“!** Иронија је управо у томе, да је Толстој најмање цијенио онај свој дар, који га је начинио величанственим пјесником. Милијони људи познају га по томе његовоме дару, док их је много мање, који су читали његове теоретске списе. Он је поништавао величину Шекспира, Гетеа и Золе. И тиме је хтио показати своју безграничну мржњу противу свега што је велико, и поткопати вјеру у човјека, да се могу рађати људи, који су својим дјелима у стању да створе нешто велико. „Моћ тмине“, о

ПОДЛИСТАК

Најглавније тешкоће у учитељском раду

Пише **Ђуро Шпадијер**

(5)

Због тијеснијех сједишта дјеца добију сужена прса, гушу у врату, одебља им врат, заустављ се кри у глави, те отуда боли. Како ће учитељ с вољом приступити послу, кад види да народни подмладак мора гинути проводећи дане и године у загушљивој атмосфери, нискијема собицама с влажнијема зидовима, трулијема подовима, без свјетлости, и т. д.? Да би се све ово избјегло потребно би било дати свијема школ. општинама могућности, да подигну модерне школе, установити обласне школ. лекаре, који би редовно прегледали дјецу, настојавајући да у нездравијема локалима не уче, као и да се обрати већа пажња на дјечији тјелесни развитак.

Неуредност школе зависи у многоме и од школ. послужитеља, те би требало да управа сваке школе пропише фамулусу правила, по којима има се управљати у свом послу. Исто исто требало би да школ. одбори уредно и добро плаћају школ. послужитеља.

Многе школе страдају с немарности школ. одбора. Истина дају се потребна наређења од школ. власти, бива да се кривци и казне; али ипак школа страда, док се ствар не исвиједи, ријеши и надлежна власт изврши рјешење. Тако исто страда настава и поред најбоље воље школ. одбора и учитеља, да учине све што је потребно за школу, и то највише због оскудице у новцу. Ова оскудица долази отуда, што се школ. прирез купи са порезом (данвјом); а порез купи се у јуну и октобру мјесецу сваке године, што је за школу сасвијем неподесно. Потребно би било, да се школарина купи бар три пута годишње, почевши са мјесецем јуном, како би се имало новца за оправку школ. зграде, и т. д. Школарина имала би се купити према порезу претходне године, јер на досадањи начин, према порези исте године, прави се сметња, те школа не може имати новаца баш онда, кад су јој највише потребни.

Многи чланови школског одбора, а особито чланови школског одбора по положају, не врше с вољом — одборску дужност. Многи од пошљедњијех кажу, да им је тај рад већ досадио, те траже излаза, да га напуште, и т. д. Услед овога требало би укинути у Закону о народним школама одредбу за чланове школ. одбора по положају, осим за управитеља школе и одредити да се чланови школ. одбора могу и уклонити са својега положаја, кад се увиди, да намјерно раде против интереса школе.

Треба да школ. одбори предвиде школ. буџетом сваке године све школ. потребе и навријеме их прибављају. Међу овијема потребама јесте и набавка уџбеника, прибора за писање и цртање, што има школ. одбор за све ђаке одједном набавити, а понеко од родитеља наплатити.

Тако исто треба да школ. одбори обраћају најозбиљнију пажњу на редовно похођење школе од стране ученика; а то ће бити само онда, кад све неоправдане ђачке изостанке од школе законски казне. Ако би се у овоме немарни показао школ. одбор, требало би њега казнити истом глобом, коју је имао наплатити, али то није учинио. За ону пак дјецу, која не могу због удаљености редовно школу похађати треба да школа има станове, како би могли ту по потреби ноћивати.

Ако је учитељ личност, која је и душевно и тјелесно јака, од којега општинари по мало зазиру, ту бива много мање овијех тешкоћа и сметња, а ако је он човјек који само сноси, онда је школа пропала. Каже се да је учитељ душа школе, а без власти, те разумије се мора много тешкоће сносити, јер не може казнити. Зато би требало дати учитељу већу власт, како ни слабијему не би се створиле неприлике и тешкоће какве данас често бивају, због којијех и учитељ и настава страдају.

е) **Примање дјеце у школу.** Данашњи Закон о народ. школама учинио је велику и значајну реформу у нашијема народ. школама; али многе његове напредне одредбе нијесмо ни до сада остварили, нити ћемо можда за читав један деценијум. Од тијех одредаба јесте једна и она, која се односи на број дјеце, који треба да обучава један учитељ у једном, два, три и четири разреда. Незнатан је број тијех школа, гдје учитељи имају законски број ученика, већ свуда много већи: на чак долази се и до тога, да се поред толикога броја ученика, много дјеце не може уписати у школу једино због учионице, која нема простора ни за једну више скамију.

Наши су учитељи вриједни, и не жале труда, да што већи број дјеце обучавају, али ипак много дјеце не посјећава школу. Велик број остаје неписмен и муške дјеце, а женске особито, и ако је основ. настава обавезна. Ово бива више из недостатка учитеља него школа, јер има крајева у Приној Гори, гдје није потребно никако више школа. Може се рећи да имамо сада довољно основ. школа, само би потребно било, да се отварају нова одјељења у истијема, јер како географски положај, тако и склоп школскијех општина и материјално стање народа не дозвољавају у многијема мјестима, да се отварају нове школе, свуд гдје имаде 36 дјеце дорасле за школу.

(наставиће се)

којој Толстој говори, треба разумјети као потпуно незнање. То, што он зове мраком, то је дух знања, то је наука, којој одриче корист.

На крају својега предавања Харден је Толстојевој догми о аскези и апсолутноме нераду ставио насупрот идеал Гетеовога „Фауста“, који је садржан у ријечима: Das ist der Weisheit letzter Schluss: Nur der erwirbt sich Freiheit wie das Leben, der täglich sie erobern muss. (У овоме се састоји највише мудрост: само онај имаће право на слободу и живот, који га сваки дан мора да извојује). Живот — завршава Харден — не може се од литературе херметички одвојити. Пјесништво мора да налази свој израз у свакидањем животу. И с тога окренимо леђа Толстојеву гробу, у којем почива човјек, у којем је било толико генијалности, толико вјештине познавања људи, и пођимо да тражимо вође за живот и у живот тамо, гдје се познаје његов значај; тамо, гдје се води борба за живот и гдје је исти схваћен заједно са својим страховитим потребама и дужностима.

Бурним и дуготрајним пљескањем поздравила је те Харденове ријечи елита онога истога Беча, која је пљескала Толстојевоме покличу: Руси, не убијајте Јапанце!

Арбанашка емиграција у Ц. Гори

Угледни чешки лист „Narodni Listy“ доноси од свога сталног дописника из Црне Горе серију чланака под насловом „Коментари турске пријестоне бесједе“, која почиње овим чланком:

Потоња пријестона бесједа турска препуна је убјеђивања, да је у Турској мир, слобода, благостање и свеопшти напредак. У ствари је баш противно, што се види из извјештаја о четама устанцким, које се непрестано умножавају, о прогоњењу и мучењу хришћана, а нарочито на силној емиграцији Арбанаса из вилајета скадарског и мјестимице из косовског у Црну Гору. А како мора бити Србима и Бугарима у Старој Србији и Мађедонци кад бјеже од својијех кућа чак и Арбанаси, ови освједочени бранноци Турске и вазда вјерне слуге падишаха? Све ово говори јасно о правом стању у коме се налази ојађело хришћанско становништво у Турској, под многохваљеним уставним режимом. Арбанаси доводе Црну Гору својом емиграцијом у шкакљив положај. Црна Гора не може им одрећи гостопримство, а при томе настојава да одржи добре односе с Турском. Већ у првим случајевима емиграције српског становништва из Новопарског Санџака дјејствовала је Црна Гора на досељенике, да се поврате, у којој им је сврси израдила од Турске амнестију, која је наравно остала као и сва вздашња обећања турска у опште неостварена.

Несрећним емигрантима при повратку из Црне Горе је била улијевана љубав наспрам турске отаџбине тољагама, мученьем и другим нечовјечним средствима. Под таквим околностима изглед на повратак осталих емигранта врло је тежак.

Младотурци својом емиграцијом у правој свјетлости пред јавношћу представљени. труде се из све снаге, да је предупреде. Али то не чиме средствима, којима би боравак несрећнима омогућили, него на против пооштреним насилним мјерама на граници не зазирући чак ни од повреде границе.

Турске страже пргоне емигранте врло често чак и по црногорском земљишту, пуцајући на њих. Да при томе не долази при ратоборном карактеру Црногораца до крвавих конфликта, да се само објаснити строгијем наредбама са Цетиња. Краљ и влада до крајности су ријешени да не даду Турској никаква повода за жалбе. Нама се чини оволика трпељивост сувишна, готово неумјесна. Да Турци ову добру вољу Црне Горе не признају и никад признати неће, види се из телеграма из центра Младотурака, Солуна, које у свијет разашиљу, у којима се одговорност за сваки на граници испаљени метак баци на Црногорце. Телеграми ови пирени су са јасном тенденцијом да побуде у Европи мишљења као да Црна Гора турске поданике на емиграцију позива, а при томе их оружаном руком помаже, на први су поглед нелогични. Кад би Црна Гора такве мисли гајила, обратила би се сигурно прво православном елементу српском, који би драговољно позиву њеном шљедовао, а не би се служила да постигне такву циљ католицима и мухамеданцима.

Турска је влада тежила да одржава погранична арбанашка племена католичка и мухамеданска у крвном непријатељству са Црногорцима, што јој је вазда и за руком пошло. Али при свему томе није успјела, да скрене Арбанасима поглед са напретка, који је Црна Гора од потоњег рата постигла, као и на слободу и ред који у њој влада. Арбанаси познају Црногорце из давних времена из личног искуства и цијене их до те мјере до које су били по цијелим стољећима њихови ратни противници. Сам чувени Арбанас Исо Бољетинац изразио се, да је држао за немогуће да Турци, православни и католици живе међусобно у таквој слози каквој је међу њима у Црној Гори нашао.

О повјерењу Арбанаса према Црној Гори свједочи и то што су се њој прије почетка разоружања обратили за савјет хоће ли предавати оружје или не. Она им је искрено савјетовала, да с обзиром на проглашење устава у Турској, избјегну насилне кораке и да оружје предају. Захваљујући овоме пријатељству Црне Горе била је Турска у стању да разоружа балканска племена у вилајету скадарслом глатко и без крви.

Али послије разоружања Арбанаса почела су пустоловства турских власти. Оружа лишени Арбанаси, не могући трпјети безакоња над њима, ријешили су се, да напусте своја огњишта. Пошто се нијесу усуђивали, да у тако колосалном броју пређу црногорску границу, послали су на Цетиње свога повјереника да пита да им неће Црна Гора у томе чинити сметње. На Цетињу је повјеренику било одговорено, да Црна Гора додуше не затвара врата ни пред киме ко у њој уточишта тражи, али му је препоручено да својима саплененицима објасни каквој се погобељи тиме излажу и каквих великих и тешких пошљедици такав корак може да има, с тога да им Црна Гора не само савјетује него да је њена изрична жеља, да о ствари добро размисле и да од своје намјере одустану.

Са овом поруком повјереник се вратио. Али прије него је приспио међу своје била је већ чаша стрпљења Арбанаса препуњена и на стотине емиграната су већ прешли у Црну Гору. Сви пријатељски савјети изјаловили се. Арбанаси су остали при своме ријешењу, да се никако у Турску не враћају.

Навала емиграната све је више расла. Писац ових редака, који је са њима чешће у додир долазио, гледао их је у самој Подгорици преко три хиљаде. Сиромашној Црној Гори пала је у дио брига са њихово издржавање. У цијелој земљи створили су се комитети, који су се обратили прогласом за прилоге на народ. Позиви нијесу остали без одзива. Црногорци, имајући у виду традиционално словенско гостопримство, нијесу ни при свој својој сиромаштини штедили у прилозима. За кратко вријеме скупљено је неколико хиљада круна, које су са ови циљ предате. Свота ова наравно није још ни приближно довољна, али прилози непрекидно стижу. Наравно питање ће остати докле ће Црногорци имањем земаљским слабо обдарени то издржати.

Међутијем покушавао је турски консул у Подгорици да ступи са емигрантима у односе, за које ови нијесу много воље показивали. Озлојеђен тиме послао је жалбу на Цетиње, да му у томе сметају. У одговор на то Краљ Никола је послао бригадира Јанка Вукотића у Подгорицу, да ствар испита. Жалба консулова испољила се као неоснована.

Кад је том приликом бригадир Вукотић Арбанасе питао да ли их на емиграцију нагони отпор противу службе у војсци од које су били старим привилегијама ослобођени, одговорили су: Не, у томе узрок не лежи. Нама је познато, да морамо војску служити под владом ма кога. И ако су нам наша стара права одузета уставом, опет смо га ми и крај тога радосно прихватили, очекујући, да ће нам у накнаду донијети равноправност и слободу. Наше очекивање се на жалост није испунило. А ми сада стојимо не само нашијех старих права лишени, него и са обзиром на безакоња од прогласа устава над нама вршена, и без икаква изгледа да бисмо у опште икад зајемчену равноправност добили. Младотурски режим ради на нашу највишу штету на свестрано појачање елемената мусломанског.

У супрот томе што су ове оправдане жалбе морале бити познате до подробности мјеродавним круговима турским, градили су се Турци пред Европом као да нијесу имали о њима ни појма и трудили су се тенденциозним извјештајима побудити мњијење као да је емиграција хришћанског становништва од Црне Горе вјешто изазвана.

Са обзиром на то подјејствовао је бригадир Вукотић употребом свога уплива на Арбанасе, да пошљу у Турску депутацију, која би на мјеродавном мјесту све своје жалбе изнијела и тиме једном за свагда Младотурској лицемјерности у овој ствари крај учинила.

Његов труд није остао без успјеха. Арбанаси су послали под јемством осигураног повратка депутацију од четири члана војном суду у Тузе, која је поднијела њихове жалбе сведене у главном на ове тачке:

1. Санџак скадарски имао је да бира два посланика за парламенат у Цариграду. Са обзиром на надмашни број хришћанског становништва могли су бити то сами хришћани. Хотећи показати мухамеданцима добру вољу за сложни заједнички живот, понудили смо им један од оба мандата добровољно, зашта смо били награђени тиме, да су нам Турци пријеваром и силом власти при изборима одузели оба мандата. Овом пријеваром нашег права лишени, предали смо жалбу младотурском комитету, у коме смо тада још имали повјерење. Кад нијесмо добили никаква одговора од њега, обратили смо се валији, на жалост са истим успјехом. Латили смо се најзад потоњег средства и послали жалбу право високој Порти. По примјеру обију првих инстанција, ни од ње нијесмо добили никаква одговора. Напошљетку нам је на нашу личну интервенцију саопштио валија *„да то другаче не може бити“*.

2. За мудире међу нашима, махом католичким племенима, са матерњим арбанашким језиком, постављају нам рођене Турке, људе пошљедњег квалитета, који не знају ни једне ријечи нашег језика. Ови нам при свакој прилици изазивањем доказују, да су нам и барјактар и султан и устав и све и *„да то другаче не може бити“*...

3. При попису становништва били су додијељени чиновницима као чланови комисије само мухамеданци. Ова комисија имала је право да ослобођава сиромахе од статистичке таксе, која чини три гроша на главу. Како је пристрасно ова комисија радила и како смо при томе били материјално оштећени, види се из тога, да су били ослобођавани ове таксе само мухамеданци. Слично је радила и комисија при попису стоке. Био јој је до душе додијељен по гдје год по који хришћанин, али он није смио ни уста да отвори.

4. Захваљујући нереду, који у Турској влади, не постоји код нас никаквих матрикула (нуфуз) тако, да су године појединих познате само најближим члановима породице. С тога узрока била је састављена рекрутна комисија, наравно само од Мухамеданаца, која је имала од ока да процијени године тијех што су имали војну обавезу да служе. Од ове комисије чињена су нам *најгрозница на* силља. За војнике не само да су бирани младићи од 20—24 године, као што закон прописује, него и људи који су прошли и 35. годину. Докази, молбе и протести нијесу помагали.

5. Оружје, које смо купили и за које смо често и потоњу краву продавали, било нам је одузето без икакве накнаде са обећањем да ћемо у мјесто њега добити боље. Турске власти не само што обећање нијесу испуниле, него су још учиниле нешто што нас је до највеће мјере огорчило: Подијелили су наше оружје мухамеданцима без обзира на то што смо били вазда вјерни поданици Турске, за коју нијесмо пролили мање крви него владом фаворизовани мухамеданци.

6. Дажбине на нас бачене несразмјерно су високе. Бреме њихово осјећамо у толико више што видимо да немамо од њега никакве користи. О школама, уредним судовима и путовима нема код нас ни помена. Немамо ничеса што би нам у материјалном и културном развоју помагало...

Ово су главни узроци који су нас приморали напуштати отаџбину и прадједовска огњишта и оставити имања туђину на милост и немилост. Отишли смо до душе мирно, никоме зла не учинивши, али при томе тврдо ријешени, да се никад у оваквим приликама у Турску као њени поданици не вратимо.

Јаснијег коментара турска пријестона бесједа не треба.

Српство

Српске школе у Турској. Према поузданим извјештајима што их имамо из Турске, српске школе које су биле затворене још нијесу отворене и ако је наређено из Цариграда. Отварању школа противе се турске старјешине и упутили су министарству молбу, да отварање српскијех школа не остварују у државном интересу, пошто су оне уперене противу државних интереса. И тако ће се још чекати на извршење одлуке министарства.

Школски уџбеници у Србији. На приједлог државне штампарије, у Србији је усвојено да се на тврдим корицама школских уџбеника лијепи карта Краљевине Србије и карта српскијех земаља.

„Трибуна“ у Биограду. Као што смо јавили, у Биограду је већ почео да излази велики дневник „Трибуна“, коме је власник наш стари познаник Наум Димитријевић, а уредник Бранислав Ђ. Нушић. До сада је изашло 8 бројева. „Трибуна“ излази на великом табаку, има разноврсну и интересантну садржину, а нарочито издваја забавним дијелом.

Српски лист за сељаке. У Бјеловару, у Славонији, Срби сељаци покрећу лист, који ће се звати „Сељак“. Он ће у почетку излазити двапут мјесечно. Овај лист има да послужи оснивању српске сељачке странке, коју Хрвати у тим крајевима већ имају.

Дневник

Н. Скупштина. Сједнице Н. Скупштине нијесу ни овијех дана држане пошто су радили посланици у одборима на поднесеним законским приједлозима, него је држана тек данас прије подне.

Буџет. Приједлог државног буџета за 1911. год. довршен је у Државној Штампарији и по недјељи биће поднесен Н. Скупштини.

† Лазо Костић. Признати наш пјесник Д-р Лазо Костић, који је својијем радовима служио на част и понос српском народу, преминуо је у Бечу, гдје је из Сомбора пошао ради лијечења. Покојни Костић је у својим млађим годинама био у Црној Гори, гдје је провео неколико година радећи на лијепој књижевности, а тај његов боравак у нашој средини оставио је виднога трага и на његовим драмским радовима „Максиму Црнојевићу“ и „Гордани“. Како нам је вијест о смрти његовој стигла при закључку листа, то ћемо о животу и раду овога нашег пјесника проговорити у идућем броју опширније. Лака му земља и свијетао му помен!

Јавно предавање. Прошле недјеље било је у сали Зетског Дома друго јавно предавање, које је држао наставник г. Перо Богдановић. Предавање је било интересантно и лијепо разрађено тако, да је саслушано са великим и живим интересовањем, што иде у прилог самој замисли о приређивању оваквих јавних предавања како би се и у будуће наставила и не би заостало на овом покушају. Предавање је садржавало тему: критична историја и народне пјесме, те се предавач нарочито зауставио на лијепо опјеваном Страхинићу Бану у народним пјесмама, за кога је утврђено да није нико други него Ђорђе Страцимировић — Баошић, зетски владар. Послије предавања требала је да буде игранка, али је она врло кратко је предавања требала је да буде игранка, али је она врло кратко вријеме трајала. Предавању овом присуствовали су Њих. Краљ. Вис. Књаз Мирко и Књаз Петар, док су сва сједишта била препуњена. Одсутност наших дама, јако је падала у очи.

† Олга Радоњић. У четвртак је на Цетињу преминула Олга—Ђуке, кћи пок. војводе Станка Радоњића и честите му супруге г-ђе Марице, послије дугог боловања у цвијету младости. Покојница је била интелигентна, изображена, начитана и у сваком погледу примјерна и ваљана дјевојка и својом смрћу ожалостила је цијелу родбину и многобројне пријатеље и познанике. Тијело њено пренесено је јуче прије подне уз многобројно учешће најодабранијег грађанства оба пола са Цетиња на Његуше, гдје је предата матери земљи у породичној гробници. Спроводу до Његуша у име Двора, који је за вријеме покојничине болести и смрти видна саучешћа узимао, присуствовао је Њ. Кр. В. Књаз Петар. Узимајући учешћа у тузи, породици желимо да се утјеши за изгубље-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE PODGORICA

ном Олгом, којој нека је лака земља и вјечни покој.

Из института. У недјељу, 21. о. м., на Ваведење, као на дан свог крсног имена, овдашњи Дјевојачки Институт Царице Маријe прославио је своју славу на најсвечанији начин. У капели самог института прије подне служена је литургија и благодарење, при којима су ученице пјевале. Послије благодарења родитељи ученица као и позвани гости пошли су на честитање начелници тог института г-ђици Софији Петровној Мерговаго, којом су приликом родитељи и гости били почашћени, а ученице су отпјевале црногорску и руску химну, које су попраћене дуготрајнијем узвицима. Затијем су отпјеване неколике српске и руске пјесме. Послије подне у 5 часова био је служен чај, након чега су ученице извеле живе слике: „Пјесник и Вила", за вријеме које се пјевало „Онам' онамо", (вилу је приказивала г-ђица Олга, кћи руског посланика при нашем Кр. Двору, г. Арсеније ва). „Херцеговачко робље". „Прельа" и „Косовска дјевојка". Све су слике изведене на опште допадање, те је свака награђена бурнијем аплаузом. Затијем је настала анимирана игранка, која је у најбољем расположењу дуго трајала.

Промовиран. *Г. Никола Шкеровић*, наставник гимназије на Цетињу, родом из Слатине у Црној Гори, 22. ов. м. промовиран је за доктора философије на чешком свеучилишту. Честитамо!

Позориште. Сјутра у вече се даје представа „Звонар Павлове цркве у Лондону", романтична драма у четири чина с предигром, по француском прерадио А. Хеса, а превео Спиро Димитријевић Которанин. За овај комад спремљени су нови костими и нове декорације.

Вријеме. Још никако вријеме да се прољепша. Истина, данас је освануо дан без кише, али мочаран мигловит и туробан, а небо је препуно загушених облака, из којих пријети сваког тренутка да се пролије киша без које у посљедње вријеме нијесмо ни једног дана. Хладноћа није велика.

Кратке приче

Град

Тако дивно изгледаше природа тога дана, да би чисто рекао, е је приредила изложбу од најљепших својих творевина. Густа, зарудјела трава повила се ливадама на под собом скрила трње и камење и све шта би могло нанијети лицу земљину какве ружноће. А модра жита прекрилила њиве, да не можеш ока од њих одводити, а дубрава се попосито дигла па са својим зеленим лишћем пресјекла и њиве и ливади. А цијелим тим чудесним ћилимом нечујно милујаше хладни вјетрић, па му се све радоваше и све му се клањаше, а то клањање проузроковаше оно раскошно прељевање, па ти се чињаше е сва природа отпутова некуд далеко, далеко. Па и препелица разумела шта значи та дивота, па пустила на вољу своме грлу, а пјесма се разлеже пријелим селом.

Јест, драги читаоче, све то чињаше јак утисак на душу гледаочеву, и бар, како се мени чини, некако се боље дотиче душе природна творевина, него човјечија, па макар ова одговарала свим захтјевима естетике.

Па и стари Павле осјетио неку милину у грудима и шева старац уз мотику не натише. Ништа га не брка то што он сиромах ради туђу земљу и што ће од цијелог плода припасти њему само једна позовина. Он се весели што му кукуруз добро напредује и што ће још домало довршити отртање па да иде на кафу својој жени Петри, затим ће с помоћу Божјом, да посади пред вече нешто купуса, а сутра косу у шаке па мах у сијено. И таман кад Павле удари посљедњи пут мотиком и кад заврши пјесму са „амин Боже зато те молимо", чу се негдје у даљини потмула грмљавина, рекао би да се каква стара кладина полако котрља низ брдо, али не са свим стрмнито. И не помишљајући да та потмула грмљавина може проузроковати какву опасност, Павле се по обичају прекрсти, прошапута „да Бог да родило", закрже мотику и упути се баби Петри.

А она потмула грмљавина поче све јаче и јаче тутњети, а као први предвјанци нечега „страшнога" сташе се појављивати најприје мрке на све црње и црње групе намргођених облака. И наједанпут као по команди све се те групе усидрише изнад Павлова села... Нестаде потмуле грмљавине и мало јаче тутњаве, а настаде кроз васиону ужасан прасак небеских пушака, и јека бијеле тапади. „Град!" заори се са свих страна села и бацајући неки косу, неки мотику, виле, грабље и друго, све пројури трећим кораком да тражи заштите под крововима куће, појате, колебице или ма чега другога. И док је горје пуцало, јечало и хучало, дотле се доље крстило, молило и стрепило....

Размакнуле су се црне групе небеске војске и престала страшна маневра неба са земљом. Остало на средину само крваво поприште. Земља је пострадала. Оно, мало прије, чаробно њежно лице сад је онако онакажено. Она рудаста трава те онако милосно повијаше по земљи, сад се тако грдно уз њу слијепила као искрвављена коса уз главу каквог разбојника, а кроз ту измрљану траву провирио гдје смлаћен кртичњак, гдје камен, трн и свака друга грдоба. Оно модро жито што се онако кокетно таласаше, сад је у црну земљу заронило своје измлаћено класје па као каква старица над једницом тако и оно рида над својом *гешком судбином. А оне поносите дубраве*, што својим свјежим лишћем пријеђаху самом небу, стрмјаху сад скоро потпуно огољеле, а њихов накит лежаше ишушљикан на мокрој земљи покривен хладним слојем небесне танади.

Мјесто намргођених облака појавише се намргођена лица тежака, па скрштених руку посматраху своју измрцварену љетину — своју пропалу наду. Сви изгледаху јако коротни а ријетко им разговор скоро бијаше: „Е, шта ћемо, Божја воља!" — „Судбина", додаваше други. Међу њима бијаше и Павле. Стао крај оне истиве а служени му погледе преврнуте преко ње сједног крака на други. Мјесто оног једног кукурузног лишћа, што се назад сат-два онако весело и пјевајући повјетарцем, Павле гледаше само касину ду... он гледаше само у свом кукурузу убогог просјака, чија биједна одјећа одговарала исцјепаном и испребијаном лишћу. Све се то јако коснуло његовог срца и све га је то довело до потпуног очајања.... И гле, на једанпут чисто механички кликну стари Павле: „Све у славу Бога милосноога!", па чим довршио трже *се као изненада из немилих сањарица*, које му дављаху душу. Ни једном више није погледао на искашишани кукуруз, него је брзим кораком одјурио кући и још с бријега повикао: „Е, баба, пеци каву! Све ће добро бити ако Бог да. Милан ето пише да ради, па ће бити доцара као пијеска, само му Боже здравља!" Но поред све борбе да остане весео, сиромах Павле мораде уступити души својој мјесто некаквој тугаљивој сјети, а чести уздаси, који се чујаху попођи из његове потеље бијаху свједоци да је нестало онога притворног задовољства.. „Бог зна шта може и с Миланом бити", прошапута Павле и окрену плећа ватри, по којој се већ бијаше ухватио танки слој пепела.

А препелица изишла испод камена, стресла са себе росу, па на мјесечини пјева не натише.

П.

Књижевност

Балкан. Изашао је из штампе српски народни календар „Балкан" за 1911. год. Уредио га је Петар О. Стијачић. Ово је друга година што овај календар у Њу-Јорку излази. Крај календарског дијела доноси забаве и поуке и неколико слика, од које су двије из Црне Горе. Цијена му је 25 сенти.

Бесједе. Познати српски првак у Војводини д-р Мих. Полит-Десанчић све своје досадање бесједе скупља и издаје укупно. Прва збирка изашла је 1883. г. и обухватала је политичку борбу српског народа у оним крајевима од год. 1861. до 1883. Друга збирка изашла је 1899. год. и она обухвата бесједе његове изван сабора. Сада је изашла трећа збирка са историским цртама из српске политичке борбе од 1899. 1908. год. Цијена јој је 4 круне и ми је најтоплије препоручујемо свакоме, увјерени да нико неће пропустити а да је не набави.

Трезвјеност. Лист за расправљање алкоходних питања „Трезвјеност", орган гут-темплерског реда и друштва српских љекара апстинената под уредништвом др М. Ђ. Поповића у 10. броју доноси вољно лијепе написе, који би се требали и код нас читати због њихове поучне садржине. Лист излази мјесечно и цијена му је за Црну Гору годишње 3 франка.

Из бијела свијета

Скупи пољубци. Цар Ото IV. срио је на шетњи у Флоренци прекрасну дјевојку из отмјене куће, Берту Белгикони, када је ишла са својом мајком у цркву. Прекрасна дјевојка тако је очарала цара, да је пришао к њој и украдо јој пољубац. Ова увреда опрана је даром. Цар јој је поклонио окружја Цасентино у Романији.

Викомте Фулцо у Марсељу, поклонио је (у XI. стољећу) некој заручници за један пољубац све кметове, које је имао у 4 јужно-француске покрајине.

Гроф Сартовски је напао дјевојку грофовске породице Дупин на рубу шуме гдје спава. Пробуђена у је пољупцем. Браћа пољубљене дјевоке хтјела су одрати крвљу нанесену им срамоту, но коначно су се задовољила са откупљеном од 10.000 рубаља.

Скупоћа млијака у Угарској. Упријед марвинске болести нестаје у Мађарској све више млијека. У Пожуну се прије неколико дана плаћала литра по 40 пара. И у Будим Пешти опажа се помањкање млијека. Међу грађанством настало је велико огорчење против општине, јер се не миче, да нешто учини против скупоће у опште.

Превара у болничким благајнама. У Будимпешти су откривене силне преваре у овдашњим болничким благајнама, што су их извађали апотекари. Неколико их је ухапшено, па су већ Глук, Браун и др. Франкл признали. Љекарник Глук признаје штету од неколико стотина круна, које ће накнадити. Осим тога спремао је он положити јамчевину од 30.000 К. Полиција није ова приједлог примило, већ је ову тројицу придржала у затвору ради преваре. Четврти је стављен ради покушаја преваре под истрагу, *по* онда се опет пусти на слободу.

Рокфелерова задужбина. Познати амерички милијардер Рокфелер учинио је до сад [illegible] на добричинство своме народу. Сад се одлучио да задужи цијелу америчку народ [illegible] својим [illegible] дјелом. Наиме он је вашингтонском сенату саопштио да даје 225 милијона перпера за оснивање једне „Рокфелерове задужбине", чији ће главни задатак бити, да шири цивилизацију у америчком народу и да унаприједи и пропагира науку. Ова ће задужбина поред тога имати циљ, да ублажи људске патње и да потпоможе племените човјечанске тежње. О овој одлуци племенитог Рокфелера референсао је сенату у Вашингтону сенатор Галингер.

Из младости Габријела д' Анунција. Размажени италијански књижевник Габријел д' Анунцио, чије су љубавне афере увијек на дневном реду, провео је велика сретно дјетињство, које је њему усадило радост и вољу за животом. О томе су најбољи доказ писма писана између 1875. и 1880. године. Прва су писана када је младом Габријелу било дванаест година. Своме учитељу Габријел пише. „Имам мајку и оца, који ме обожавају, који су за мене цио живот; браћу и сестре, који ме мазе и који ме својом весеоћу одушевљавају; сродике и пријатеље, који ме поштују и воле; и вас, који у мој дух и срце усађујете свјетлост науке!... То је небеска слика, то је раја слика, коју ја посматрам, и за бројнем једну сузу, благодарећи Богу, који ме је створио".

Са радошћу са живошћу мијешаја се уједно и тежња за студијом и славом. Своме оцу писао је мали Габријел: „Мени се допада слава, јер је знам, да би се ти обрадовао кад би чуо, да сам постао славан. Мени се допада живот и рад, јер знам, да будем заштита и утјеха своје родбине!"

Шаљиве народне причице

Сељак при господској трпези

Некакав сељак позван сељаком једноме господину у град, коему је сељак био дужан, па при крстењу рече му отац: „Сиђко, ако би те нагнао доброчинац, почем заустави на ручак немој месо и друго прстима као што ми једемо, него узмаљи виљушком, да ти се не почну ругати". Сиђко то утуви у главу, и кад дође код свога газде, он га заустави на ручак. Почну прво кашиком, на доће, да се и виљушком једе и он узме прстима комад меса, те га набоде на виљушку, и принесе к устима на пољубац. Упита га домаћин: „Шта то радиш болан, што не једеш?" „Овако ме отац сјетовао, кад сам из дома крепао!" одговори му.

Настрадин хоџа и љекар

Настрадин хоџа сломио се низ скале те се грдно ударио крсти и у обје руке, па одмах почаље по хећима. А кад хећим дође и рече му, да ће га извидати, упита га хоџа: „Кажи ти мени најприје јеси ли се кад којом помно низ скале?" А љекар му каже, да није никад и не дао Бог. Онда му хоџа рече: „Јок! јок! ти мене не можеш извидати, кад ниједан падао, него или се хајде сломи одакле сам ја пао, или ми нађи другога хећима, који је падао низ баламаке као ја".

Прибиљежио **Фил. П. Рајковић**

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

НОВА КЊИГА

Бесједе дра Михаила Полита Десанчића

III. дио, прва књига, изашле су из штампе и разашиљу се претплатиоцима и књижарама. Цијена је 4 круне, а болјетарина 30 фил. Наруџбине уз готов новац шаљу се *на штампарију Дионичарског друштва* „Бранково" у Новом Саду. У тој новој књизи садржане су оригинални говори против Апонијевога школевога закона и против жељезничке градње у Хрватској. У тој књизи садржани су и интерпелације о заплетима на Балкану. — Садржани су у тој књизи и некролози Светозару Милетићу и Змају Јовановићу. Пријатељи се умољавају да ову књигу што више распростиру.

Уједно се даје на знање, да се II дио Политових бесједа, који је излазио године 1899. још могу добити уз обазљену цијену од 2 круне.

ОГЛАСИ

Издаје се кућа под кирију одмах, а ко жели може је и купити. Налази се у средини вароши. Има четири собе са спредним улазом, башчом и пространом тезом. Упитати у уредништво овога листа.

Цетиње, 20. новембра 1910. 2—2

На „Цетињски Вјесник" најбоље се претплатити код поште.

Календари

За 1911. год.

(Са најљепшим народним пјесмама)

„Србобран", „Оро", „Орлић", „Ласта", „Планетар", „Ружица", „Шаљивац", „Србин", „Црногорац", „Херцеговац", „Босанац", „Далматинац", „Банаћанин", „Бачванин", „Сремац", „Новосађанин" — могу се *само код нас* добити — *по веома ниској цијени.*

Ових дана стижу нам остали српски календари. (Препродавцима попуст).

Књижара
Мартиновића и Иванишевића.
Цетиње.

1—3

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник **Лазар Чобељић**